

Жусупова Н.Ы.

**БОЛОЧОК МУГАЛИМДЕРДИН УКУКТУК КОМПЕТЕНТТҮҮЛҮГҮН
КАЛЫПТАНДЫРУУ ШАРТТАРЫ**

Жусупова Н.Ы.

**УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПРАВОВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ
УЧИТЕЛЕЙ**

N.Y. Zhusupova

**CONDITIONS OF FORMATION OF LEGAL COMPETENCE OF THE FUTURE
TEACHERS**

УДК: 375/22.56

Бул макалада учурга ылайык болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүнүн калыптандыруунун негизги шарттары көрсөтүлгөн.

Негизги сөздөр: *билим, негиз, калыптануу, компетенттүүлүк.*

В данной статье даны основные условия формирования у будущих учителей правовой компетентности.

Ключевые слова: *образование, основы, формирование, компетентность.*

This article provides the basic conditions of formation of legal competence of the future teachers.

Key words: *education, formation, competence framework.*

Бүгүн укуктук компетенттүүлүктү «укуктук билим берүүнүн жакшы иштегидей натыйжасы» катары көңүл бурулуп жатканы менен, педагогдун кесиптик даярдыгы жагынан бул маселе али жетиштүү карала элек. Окуу ишмердигинин предметин кесиптик ишмердиктин каражатына айландыруу (трансформациялоо) феномени психологиялык жана дидактикалык изилдөөлөрдүн атайын объектисине айлангандыгына аз эле убакыт болду. XX кылымдын 80-жж. эле билимдердин колдонулушу аларды өздөштүрүүнүн бир деңгээли катары түшүндүрүлүп калган. Изилдөөлөр көрсөткөндөй, чындыгында көпчүлүк укук бузуулардын булагы аракеттеги укукту билбегендик же чала билгендик, укуктук маалыматтын жалган булактарынан пайдалануу, учурдагы эрежелер менен тыюу салуулардын социалдык маанилүүлүгүн толук аңдап-түшүнбөгөндүк болуп жатат. Бирок изилдөөлөр көп учурда мыйзамды сыйлоочуларга караганда мыйзам бузуучулар укуктун ченемдери менен талаптарын жакшы билерин да айкын көрсөтү. Ошентип, билимдердин колдонулушун аларды өздөштүрүүнүн бир деңгээли катары гана кабылдаган түшүнүү кесипкөй ой жүгүртүүнү (анын ичинде укуктук ой жүгүртүүнү) калыптандыруучу чыныгы механизмдерин көрүүгө мүмкүндүк бербейт.

Ошондой болсо да бүгүн адамдын укуктары менен эркиндиктерин аңдап-түшүнүү абдан маанилүү. Эчактан бери сөзгө алынып келген экономикалык кризиске салыштырмалуу адеп-ахлак кризиси тууралуу жакында эле айтыла баштагандыгы бул

эбегейсиз көпчүлүк адамдардын өздөрү жашап жаткан турмуштун кунарсыздыгын сезип, абдаарып калгандыгын туюндурат. Эски баалуулуктар өзгөрүп, жаңыларынын беделине доо кетип жаткан бүгүнкү күндө адам көбүнчө өз жашоосунун маанисин көрө албайт. Залкар ойчул жана гуманист Виктор Франкл өзүнүн инсан жана психотерапия теориясында турмуштун милдети катары маани жөнүндө түшүнүк иштеп чыккан, ал биздин доордо барган сайын беймаанилик кеңири жайылып баратат деп тастыктайт. [1] Маани-маңыздын жоктугу адамда көңүл чөгөттүк (фрустрация) сезимин жаратат. Мындай абалды Виктор Франкл экзистенциалдык вакуум (боштук) деп атап, бул вакуумдун, ириде мамлекет үчүн, зор коркунуч туудураарын белгилейт.

Бүгүн биз көз карандысыздыкты туу туткан күрөштөргө күбө болуудабыз – саясий, экономикалык, мамлекеттик эркиндик үчүн болуп көрбөгөндөй курч таймаш жүрүүдө. Ал эми көпчүлүк чексиз эркиндикти издеп жатат. Бирок чексиз эркиндик жок, ал болушу мүмкүн да эмес. Ар бир коомдо социалдык көзөмөл тутуму бар, демек, ар бир эркиндик социалдык жааттан алганда салыштырмалуу. Адамдын ички эркиндиги – абийир, ойлоо, чыгармачылык, адамдын аброюу эркиндиги – баарынан маанилүү. Инсандын эркиндиги – бул анын социалдык жана рухий өсүп-жетилүүсүнүн натыйжасы. Биздин көз карашыбызча, мындай эркиндикке объективдүү өбөлгө түзүү үчүн адам менен коомдун ортосундагы карама-каршылыкты жоюу зарыл. Мунун натыйжасында коомдук турмушту жөнгө салуучу укуктук ченемдер инсанга анын жеке муктаждыктарына кайчы келе турган бөтөн нерсе катары каршы келбей калат. Буга ылайык укукка карата мамиле өзгөрөт: укук обочолонтулган буга чейинкидей мамлекеттик механизм катары эмес, кепилдикке алынган эркиндик катары кабылданат.

Укуктун ченемдерине ылайык адамдын жеке аң-сезимдүүлүгүн өстүрүү адеп-ахлак эркиндигинин субъективдүү жагы болуп саналат. Мындай аң-сезимдүүлүккө жараша адам өз алдынчалыкка жөндөмдүү болуп, сырткы мажбурлоосуз, жеке парзын сезе билүү аркылуу жана өз ынанымынын

негизинде укук ченемдеринде аныкталган иш-аракеттерди жасайт. Бул учурда тышкы зарылдык ички зарылдыкка айланат, субъективдүү зарылдыктын ордуна өз абийиринин буйругун ыктыярдуу аткаруу, коомдук эрежелерди жөн эле аткаруунун ордуна жеке чечиминин негизинде адеп-ахлак принциптерин чыгармачылык менен жүзөгө ашыруу көнүмүшкө айланат. Бирок мындай адеп-ахлактык эркиндик да толук болуп эсептелбейт, анткени бул өзүн мажбурлоону жокко чыгарбайт. Адеп-ахлактык нуктагы толугу менен эркиндик абалына андап-түшүнүлгөн зарылдык жеке адеп-ахлактык шыктуулукка өсүп жеткенде гана өтүүгө болот.

Адам аң-сезиминин мындай абалын калыптандыруунун жүйөөсү бар – бир адамдын укугу экинчи адамдын укугу башталган жерде бүтөт: «Адам катары менин жашоом үчүн бөлөк адамдын жашоосу түпкүлүктүү (фундаменталдуу) болуп саналат» (Р.А. Рогожникова). [2] «Мен башка киши үчүн, башка киши менен үчүн – бул ... биздин адамдык жашообуздун шарты» (С.Л.Рубинштейн) [3]

Р.С. Немовдун пикири боюнча, адамды инсан катары мүнөздөп турган башкы нерсе – анын жүрүм-турумунун сырткы сөлөкөтү эмес, жорук-жосундарынын мүдөөсү. [4] Мүдөө (мотив) – адамдын жүрүм-турумунун же жорук-жосунунун туруктуу ички психологиялык себеби. Адам ишмердигинин мүдөөсү ар кандай болушу мүмкүн. Алардын ичинен коомдо белгилүү орунду ээлөөнү көздөгөн ишмердиктин ар кандай түрүн жаратуучу социалдык мүдөөлөрдү бөлүп көрсөтүшөт. Ошондуктан эң мурда муну аныктап алуу керек: адам эмне үчүн бул жорукту аткарды? Ал өз жоругу менен «эмнени көздөгөн» эле? Адамдын кайсы мамилелери анын жоругун жүзөгө ашырат? Жорук адамдын жалпы ниетине кантип камтылат? Жорук менен жүрүм-турумдун мүдөөсү инсандын маанилүү белгиси болуп анын «ишти билүү менен чечим кабыл алуу» жөндөмү деңгээлинин негизги критерийлеринин бири саналат. Мында «коом, анын маданий деңгээли адамга алака кылууга тийиш болгон шарттарды түзөт», демек, ал өз жүрүм-турумун укуктук ченемдерде жана өзүнүн инсаний кызыкчылыктарында (аталган инсандын укуктук билгилигине жараша) чагылган социалдык баалуулуктар позициясынан туруп андап, түшүнүшү керек. Ошентип, адамдын аны курчап турган дүйнөгө болгон мамилесин аныктап турган стандарттар тууралуу сөз кандайдыр бир жүрүм-турум нугун билдирген – анын активдүүлүк максатын орчундуу көрсөткөн (инсандын ушул абалына жана турмуш-тиричиликтин ушул жагдайларына колдонулуучу) баалуулуктар түшүнүгүнө алып келет. Баалуулук – бул аталган субъектинин муктаждыктарына карата объектинин пайдалуулугу. Адам белгилүү баалуулукту көздөгөнү үчүн гана жигердүү аракеттенет. Баалуулуктар тутуму жекелештирилген, ал адамдын психикалык жигердүүлүгүнүн тандагычтыгын шарттайт.

Демек, негизинде андап-таанылган зарылдык

жаткан инсан эркиндигинин субъективдүү жагын чечмелөөдө баштапкы жобо катары инсандын жоруктары менен жүрүм-турумунун психологиялык түзүмү тууралуу С.Л.Рубинштейндин окуусун кабыл алууга болот. Адамдын жоругунун сырткы тарабы жана «сырткы сүрөтү» менен ички маңызы бар жана бул адам үчүн маанилүү; андыктан инсандын адеп-ахлактык баалуулуктарын анын жүрүм-турумун маанилик жактан талдоонун жардамында аныктоого болот. [3] С.Л.Рубинштейндин пикири боюнча, инсанды иликтеп-үйрөнүү – бул жүрүм-турумдун маани-маңызын чечмелөө, анын жүрүм-турумунун «семантикасын» билүү. Семантика, маани-маңыз инсандын жүрүм-турумунун жүйөөсү, анын жоругунун ички тарабы катары кызмат кылат. Адамдын жүрүм-турумуна реалдуу жана алдын ала күтүлгөн жагдайлар жана мындай жагдайлардын субъективдүү чагылуусу себеп болуп, аны козгойт жана жөнгө салат.

Муну укуктук билимге карата колдонсок, жүрүм-турумга өбөлгө болуп, аны жөнгө салуу үчүн укуктук билим баалуулук мүдөөсүнө өтүүгө, эмоционалдык түспөлгө ээ болушу, ченемдик-укуктук жүрүм-турум көндүмдөрдө бекемделиши жана инсандын ички ынанымына айланып, ал үчүн зор мааниге ээ болушу керектигин түшүнөбүз. Инсандын укуктук социалдашуусу (коомго аралашуусу) – бул укуктук түшүнүктөрдү эле эмес, укуктардын ченемдерин сактоо муктаждыгын, алардын адилеттүү жана зарыл экендигине ишенимди да калыптандыруу.

Бирок изилдөөлөрдө кишилер белгилүү жалпы укуктук принципти кабылдоо жана жактоо менен кээде анын тигил же бул укуктук тармакта конкреттүү көрүнүшүн четке кага тургандыгы айкындалды. Мыйзам тарабынан корголуучу баалуулуктарга калктын ар түрдүү топторунун мамилесин чагылдыруу менен, алардын укуктук аң-сезими тигил же бул эреже жана тыюуларда ар кандай багыттальшы ыктымал. Белгиленген укук тартибинен такыр четтебесе да, укуктук аң-сезими ушундай болгон жаран кайсы бир жагынан, мисалы, салык мыйзамдарын кабылдоодо өксүк болуп чыгышы мүмкүн. Мындан тышкары, көп учурда адамдын жүрүм-туруму кырдаалдык жагдайлар менен шартталып, эмоционалдык деңгээлде жөнгө салынат. Адам мындай жагдайларда транзитивдүү эмес чечимдерди, т.а. аракеттердин түрдүү варианттарын талдабастан, жөнү жок чечимдерди кабыл алышы мүмкүн.

Юридика илиминде жеке адамдардын жүрүм-турумуна мындай таасир этүүнүн үч ыкмасын бөлүп көрсөтүшөт: юридикалык, маалыматтык жана аксиологиялык. Адамдын кылык-жоруктарын юридикалык жөнгө салуу – бул укукка таандык ченемдүүлүк өзүнүн жүзөгө ашуу процессинде укуктук буйруулардын жалпыга милдеттүүлүгү жана буга ылайык мамлекеттин мажбурлоочу күчү менен шарттала тургандыгы. Адамдардын жүрүм-турумуна укуктун маалыматтык таасир этиши укуктук

тутум дарекмендерге (адресаттарга) мүмкүн болуучу жана милдеттүү жүрүм-турум тууралуу, жүрүм-турумдун учурдагы ченемдерине мамлекеттин расмий позициясы тууралуу маалыматтарды жеткизүүгө, максаттарга жетүүнүн жол коюлган жана тыюу салынган каражаттарын, ошондой эле ченемдерди бузуунун кесепеттерин көрсөткөндүгүнө негизделет. Каралып жаткан маселеге байланыштуу аксиологиялык ык эң чоң кызыгууну туудурат, анткени укуктук ченемдин аксиологиялык таасиринин мааниси анын адамдын туюм-сезимине, анын баалуулук нугуна жана да анын ынанымдары менен мүдөөлөрүнө таасир эткендигинде турат.

Көпчүлүк психологдор менен юристтердин пикири боюнча, инсандын өзөгү анын багыттуулугу (эң мурда анын дүйнө таанымы) болгон жана болуп кала бермекчи. Психологияда багыттуулук – «утурумдук кырдаалдардан салыштырмалуу көз каранды болгон, инсандын ишмердигин багыттоочу туруктуу жүйөөлөрүнүн (мотивдердин) жыйындысы – инсандын жетектөөчү, тутум түзүүчү мүнөздөмөсү катары бөлүп көрсөтүлөт. Багыттуулук инсандын интегралдык жана жалпыланган касиетин билдирип, анын дүйнө таанымын туюндуруучу кызыкчылыктары, шыктуулугу, ынанымдары жана идеалдары менен мүнөздөлөт. Багыттуулук дүйнө таанымдан, рухий муктаждыктар менен практикалык иш-аракеттерден билинет. Адамдын жүрүм-турумун бир бүтүндүктө кароо менен, анын туруктуу жүйөөлөрүн аныктоо зарыл. Ошондо гана ал үчүн бул жорук кокусунан же мыйзам ченемдүү болгондугу жөнүндө айтууга болот. С.Л.Рубинштейн багыттуулуктун көрүнүшү катары инсандын динамикалуу (кыймылдуу, өзгөрүүдөгү) тенденциясы түшүнүгүн киргизген. Анын көз карашы боюнча, бул бири-бири менен байланышкан эки учурду: предметтик мазмунду (бир нерсеге багытталгандык) жана мунун эсебинен пайда болгон чыңалууну камтыйт. С.Л.Рубинштейн мүдөөнү алдыдагы белгилүү максаттар менен милдеттерге карата белгилүү мамиледе туруп, алардын орундалышына багытталган тандама шайлыкты жана ишмердикке даярдыкты туюндурган инсандын позициясы катары бөлүп көрсөтөт. С.Л.Рубинштейндин пикири боюнча, мүдөө адамдын бүткүл өмүрүндө чоң роль ойнойт, анткени инсандын турмуш-тиричилигинде калыптануу жана өсүү менен, жөнөкөй муктаждыктары жана кызыгууларынан баштап жашоого болгон көз карашы жана жарандык позициясына чейинки компоненттердин толук топтомун ичине алат.

Адистер адамдын ойлоосу менен инсандык позициясынын ортосундагы байланышты баса белгилешет. Эгер анын позициясы «пассивдүү ... же өзүмчүл мүнөзгө ээ болсо, анда ойлоо процесси сөзсүз психологиялык жактан пассивдүүлүктү жактаган издөөлөрдүн тыянагына баш иет, б.а. жоопкерчиликти башкаларга же, коомдун кызыкчылыгына доо кетируү менен аталган адамга пайда келтирүүнү «камсыз кылуучуларга» (мыйзам бузуу

жолу менен болсо дагы) жүктөөгө умтулат. «Же тескерисинче: ой жүгүртүүчү адамдын жигердүү жарандык позициясы аны психологиялык жактан ар бир маселени эң оболу иштин, коомдун кызыкчылыгына карап чечүүгө милдеттендирет». ЖОЖдордун студентине карата бул айрыкча маанилүү, анткени ЖОЖдогу окуу мезгили жаштыктын экинчи курагына же инсаний сапаттардын калыптануусунун татаалдыгы менен өзгөчөлөнгөн жетилүүнүн биринчи курагына дал келет.

Студенттик курак – бул мүнөздүн калыптануу жана турукташуу, чоң киши катары социалдык ролдордун толук топтомуна ээ болуу мезгили. Жеке адамдын өздүгүн издөө анын социалдык субъективдүүлүгүнүн күчөшү менен коштолот. Жекеленүү процесси өсүп, жүрүм-турумдун ички детерминациясы күч алат. Бир жактан мотивациялардын, баалуулук багыттарынын бардык тутумдарынын өзгөрүүсү болуп өтүп, экинчи жактан, кесибине байланышкан атайын жөндөмдөр тез калыптанат, ошондуктан бул куракты мүнөз менен интеллектинин калыптануусунун урунттуу учуру деп белгилешет. Орчундуулугу боюнча бул учурда биринчи орунга өз кылык-жоруктарын баалоо чыгат, мындан тышкары бул куракта студенттердин 48%ы турмуштук орчундуу кырдаалдарда «кенешүү үчүн... өзүнө кайрылганды» артык көрүшөт. Бир тараптан бул факт окуп жаткан жаштардын жоопкерчилиги менен өз алдынчалыгынын өсүп жаткандыгынан кабар берсе, экинчи тараптан – билгиликтүү жана социалдык жактан жетилген кишинин пикирин эске албай чечим кабыл алуу процесси жаңылыш иш-аракеттердин булагы болуп калат. Өзүнө-өзү берген билгисиз кеңеш татаал кырдаалда тобокелдик даражасын бир кыйла жогорулатат жана күтүлбөгөн кырсыктарга алып келиши мүмкүн.

Адамдын өз жүрүм-турумун аң-сезимдүү түрдө жөнгө салуу жөндөмү 17–19 жашында толук өсүп жетилбегендиктен, жүйөөсү жок тобокелчилик, өзүнүн татыктуу жүйөөсүз кылык-жоругунун натыйжалары кандай болорун алдын ала көрө албагандар көп кездешет. Бул мезгилде укуктук билгиликти ийгиликтүү калыптандыруу үчүн болочок мугалимдин инсанынын дүйнө таанымы менен позициясын калыптандырууга, анын баалуулукка багыт алуусуна түздөн-түз таасир этет жана муну менен жаш адамдын өз жүрүм-турумун жөнгө салуу жөндөмүнүн өсүшүнө түрткү болот, аны жаман жоруктардан сактап, натыйжада мыйзамды сыйлаган жарандын калыптанышына өбөлгө түзөт.

Укуктук компетенттүүлүктү ийгиликтүү жетишүү үчүн болочок мугалимдин өзү жашаган контексттин мааниси зор. Мындай контекст жарандык аң-сезим феномени болушу мүмкүн. Укуктук жана жарандык аң-сезимди алардын кандайдыр айырмачылыгын эске алуу менен көбүнесе (айрыкча публицистикада) үтүр аркылуу санап көрсөтүшөт, бирок бири-биринен айырмалоого аракет кылышпайт. Чындыгында мында бир караганда анча байкала бербегени менен, чоң айырмачылык бар.

Юридикалык илимде укуктук аң-сезим катары укуктук чындыкты, укукка жана аны практикада колдонууга баа берүүчү мамилелерди, юридикалык мааниси бар кырдаалдарда адамдын жүрүм-турумун жөнгө салуучу укуктук мүдөөлөрдү жана баалуулукка багыт алууларды чагылдыруучу коомдук, топтук жана жеке аң-сезимдин чөйрөсү түшүнүлөт. Укуктук аң-сезим укуктук көз караш, ынаным, мүдөө жана жүрүм-турум көндүмдөрү катары да аныкталышы мүмкүн.

Жалпысынан, жарандык коомдогу турмуш стихиялуу түрдө же максаттуу багытта жүргөндүгүнө карабастан, укуктук аң-сезимди (оң же терс) калыптандырат.

Ал эми жарандык аң-сезим адамдын жеке укуктук компетенттүүлүк чегинен, тактап айтканда, бар болгон укуктук ченемдердин тутумунда ийгиликтүү аракет кылуу жөндөмүнөн келип чыгат. Укуктук ченемдердин өзү эмнелерге дал келет, коомдук мамилелердин турмуштук кайсы чындыктары алар аркылуу аныкталып, мыйзамдаштырылат деген суроолорго көңүл бурулбай калат. Бирок жарандык аң-сезим анда туюнтулган жарандык коомдун баалуулугу жана анын мүчөлөрүнүн тилектештиги менен адеп-ахлактык аң-сезимге жакыныраак болуп саналат. Алсак, куралдуу күчтөрдүн катарында кызмат кылуу аркылуу ишке ашуучу Ата Мекенди коргоо боюнча жарандык парз жана мында түзүлүүчү мамилелер укуктук ченемдерде сыпатталат. Мында жарандык аң-сезимди жаш жигиттердин аскерге чакыруудан качуусундагы укуктук жоопкерчиликтин келип чыгышынын мүнөзү жана ыктары жөнүндө алардын билими эмес, жүрүм-туруму жакшы аныктайт.

Жарандык аң-сезим жекечил эмес мүнөздөгү баалуулуктар тутуму менен мүнөздөлөрү белгилүү. Азыр Америкада жекечил пейил басымдуулук кылат, бирок америкалыктар (атайы көбүртүп-жабыртып) өз өлкөсүндө жарандык аң-сезими менен социалдык байланыштар начарлап баратат деп көп айтышат (Р.Патнэм), ал эми постсоветтик өлкөлөр үчүн аны калыптандыруу милдети орчундуу. Бир нече жыл жүргүзүлгөн изилдөөлөр коогалуу натыйжаларды берди. Чар - жайыт түрдө жүрүүчү укуктук социалдаштыруу жарандык коомдун баалуулуктар көз карашынан алып караганда канааттандырылгыч натыйжаларды берген жок: иликтөөгө тартылган орто мектеп бүтүрүүчүлөрү укуктук мамлекеттин жана укуктук коомдун негизи катары мыйзамга кайдигер карашат; суралгандардын жарымы жүрүм-турумдун укуктук жөнгө салынышын эмес, туруктуу жекече-адеп-ахлак багыт алууну көбүрөөк жактай тургандыгы аныкталды.

Жарандык аң-сезимди укуктук билим берүүнүн ийгиликтүүлүгүн жана коомго таасирдүүлүгүн аныктоочу өзүнчө алкак катары кароого болот. Укуктук компетенттүүлүккө жетүү процесси катары каралуучу укуктук билим берүү эң башкысы социалдык мейкиндиктеги адамдын цивилидүү кыймы-

лынын ыктарын калыптандырат, бирок бул кыймылдын биз каалагандай багыттарын көрсөтпөйт.

Ошентип, укуктук компетенттүүлүк гана жеке адамдын турмушунда укук анын жеке максат-милдеттерин орундоо жолунда кедерги, бөгөт болбостон, жөнгө салуучу болушуна өбөлгө түзөт.

Азыркы шартта дал ушул укуктук компетенттүүлүк инсандын өсүп-жетилүүсүнүн, жарандары бири-бири жана мамлекет менен социалдык-укуктук мунасада жашай алган заманбап жарандык коомдун жана демократиялык укуктук мамлекеттин түзүлүшүнүн орчундуу фактору боло алат жана болууга тийиш. Биздин оюбузча, Кыргыз Республикасында жарандык коомду куруунун ийгиликтүү шарты болуп төмөнкүлөр саналат:

- жарандардын жана мамлекеттик бийлик өкүлдөрүнүн укуктук маданиятын калыптандыруу;
- ар бир кишинин жана коомдук бирикмелердин мамлекет менен жарандык-укуктук алака-катышынын тажрыйбасын иштеп чыгуу.

Акыркы пункт балдар менен жаштарга билим берүү жаатында өзгөчө милдеттерди коё тургандыгын далилдөөнүн зарылдыгы жок. Калктын турмушунун негизги деңгээлин камсыз кылууга мамлекет азыраак катышып, өз тагдыры үчүн жоопкерчилик толугу менен ар кимдин өз колунда турган бүгүнкү күндө, жаштардын көпчүлүгү жакшы шарттарда жашап жана эмгектенгенге психологиялык жана социалдык жактан билими, таяныч билимдери, көнүмүш эмес татаал кырдаалдардан апкаарыбай чыгууга даярдыгы жана жөндөмү жоктугу айдан ачык. Мындай шарттарда билим берүү мамлекеттик коомдун өнүгүшүнүн механизми, укуктук мамлекетти куруунун шарты катары каралат, ошондуктан сөз окуучулардын укуктук билимдерин кеңейтүү жана тереңдетүү жөнүндө гана эмес, укуктук жүрүм-турумга көндүрүү, укуктук туруктуу салттарды иштеп чыгуу, укуктук нигилизмди жеңүү жана, эң соңунда, жаңы жарандык ой жүгүртүүнү калыптандыруу тууралуу да жүрүп жатат. Бүгүнкү күндүн окуучулары укук жаатындагы билимдерге ээ болуп, адамгерчиликтин, жакшылык менен адилеттүүлүктүн идеялары менен сугарылган, адамзат цивилизациясы жараткан социалдык чындык катары укукка оң мамилесин иштеп чыгышы абзел.

Албетте, мындай милдеттерди укуктук билгилиги калыптанган мугалим гана ишке ашыра алат.

Адабияттар:

1. Франкл В. Человек в поисках смысла. – М., 2006.
2. Рогожникова Р.А. Профессиональная компетентность будущего учителя по формированию дисциплинированности школьников. – М., 1996.
3. Рубинштейн С.Л. Принцип творческой самодеятельности. – М., 1999.
4. Немов Р.С. Психология личности. – М., 2002.

Рецензент: доктор философских наук Утүров К.